

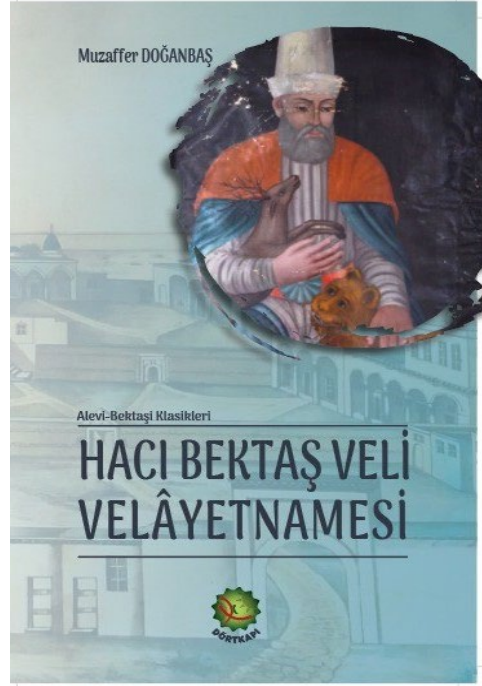
Muzaffer Doğanbaş, *Hacı Bektaş Veli Velâyetnâmesi*, Dört Kapı Yayınları, İstanbul, 2020.*

Cem ERDEM**

Hacı Bektaş Veli Velâyetnâmesi isimli bu eser Muzaffer Doğanbaş tarafından 2020 yılında Dört Kapı Yayınevi'nden çıkmıştır. Çalışmaya kaynaklık eden yazma nüsha, yazarın Amasya'nın Göynücek İlçesine bağlı Çulpara Köyündeki eski evinin yıkılan çatısında açığa çıkmıştır. Eser, Hicri 1303 yılı Ramazan ayında (Miladi: Haziran-Temmuz 1886); "Alancık Karyesinden İnce Ali Oğlu Molla Sadık Efendi" adlı kişi tarafından istinsah edilmiştir. Yazma nüshada; Hacı Bektaş Veli, Koyun Baba ve Piri Baba Velâyetnâmelerine yer verilmiştir.

Üç velinin menkıbelerini içeren bu nüsha, toplam 155 yapraktan oluşmaktadır. Sayfalar, 24x17 cm ebatlarındadır. Harekesiz olarak yazılmış olan eserin ilk bölümünde Hacı Bektaş Veli Velâyetnâmesi, ikinci bölümünde Koyun Baba Velâyetnâmesi ve üçüncü bölümünde ise Piri Baba Velâyetnâmesi yer almaktadır. Yazma nüshanın son bölümünde yer alan Piri Baba Velâyetnâmesi 2012 yılında yayımlanmıştır. Yazma nüshanın ikinci bölümündeki Koyun Baba Velâyetnâmesi ise Dört Kapı Yayınevi tarafından 2015 yılında yayımlanmıştır.

Hacı Bektaş Veli Velâyetnâmesi isimli bu çalışma, yazarın biyografisi ve akademik araştırmalarını ihtiva eden bir bölümle başlamaktadır. Bu bölümün devamında kitap kapağı ve fonda kullanılmış olan Hacı Bektaş Veli portresi ve dergâha ait görseller, sanat tarihi açısından incelenmiştir. Yazar, eserin "Sunuş" bölümünde Hacı Bektaş Veli Velâyetnâmesi'nin Alevî İslâm inancındaki yerini ve mevcut nüshalara dair değerlendirmelerini paylaşmıştır. Bu bölümde özellikle Hacı Bektaş Veli Velâyetnâmesi üzerine yapılan çalışmalarda gözlemlenen yapısal

* Geliş Tarihi: 27.06.2021, Kabul Tarihi: 27.06.2021. DOI: 10.34189/hbv.100.022

** Doç. Dr. Adam Mickiewicz University, Doğu Bilimleri Enstitüsü, Türkoloji Bölümü, Poznan/Polonya. cemerdem@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1482-7901>.

eksiklikler (çeviri; tıpkıbasım, transkripsiyon ve sadeleştirme dışında herhangi bir açıklamaya yer vermeme vd.) ile sansür ve tahrifat (özgün yazma nüsha, besmele -bismillahirrahmanirrahim- ile başladığı halde transkripsiyon ve sadeleştirme kısmında besmeleye yer vermeme veyahut Hacı Bektaş Veli'nin Horasan pırlarına "tevellâ"yı telkin etmesiyle ilgili bölümün çıkarılması vd.) üzerine tespitler verilmiştir.

Çalışmanın "Velâyetnâme Nasıl Okunmalı" bölümünde Velâyetnâme'ye has kavram ve terimlerin bağlamı içerisinde Kur'an sünnet ve gelenek açısından nasıl anlamlandırılması gerektiği üzerinde çıkarımlarda bulunulmuştur. "Hacı Bektaş Veli Hakkında Bilgi Veren Bazı Kaynaklar" bölümü ise Hacı Bektaş Veli'ye atfedilen kitaplar üzerine eleştirel ve geniş perspektifli incelemeler içermektedir. Saltukname'den Abdurrahman Câmî'ye pek çok tarihi kaynak ve bilimsel çalışmaya değinilmiş; Hacı Bektaş Veli, tarihsel bir şahsiyet olarak okuyucu ile buluşturulmuştur. Yine bu bölümün devamında Hacı Bektaş Veli'nin hayatı ve eserleri anlatılmış, eserlerine yönelik yapılmış akademik çalışmalar hakkında detaylı bilgiler verilmiştir.

Doğanbaş, "Hacı Bektaş Veli'nin İslâm Anlayışı" başlıklı bölümde ise Hacı Bektaş Veli'nin Kur'an ve Ehlibeyt temelli anlayışı, ona atfedilen eserlerle anlamlandırılma yoluna gidilmiştir. Yine bu bölümde Hacı Bektaş Veli'nin inanç sistemine ait değerlendirmeler, var olan akademik çalışmalarla birlikte, tez-antitez bağlamında ele alınmıştır. Böylelikle Hacı Bektaş Veli ve eserleri hakkında yapılan akademik değerlendirmelere ilişkin çıkarımlar üzerine bir sınıflandırma ve bu sınıflandırma üzerine geniş eleştirel bir perspektif sunulmuştur.

Çalışmada dikkat çekici bölümlerden biri "Hacı Bektaş Veli Dergâhı ve Türbesi"dir. Bu bölümde yazar, dergâh ve türbeye ilişkin sanat tarihçisi bakışıyla betimlemelerde bulunmuştur. Çalışmanın bu bölümünde dergâhın teberükat eşyasının dökümü ve dergâhın mimari manzumesine dair detaylı bilgiler sunulmuştur. Yine bu bölümde dergâhın mimari yapısının "Yeniçeri Ocağının kaldırılması" öncesi ve sonrasındaki değişikliklere dair tartışmalı konulara açıklık getirilmiştir. "Hacı Bektaş Veli Velâyetnâme Nüshası" başlığında ise bu nüsha üzerine bilgi verilmiş, değerlendirmelerde bulunulmuştur. "Velâyetname'de Yer Verilen Bazı Şahsiyetler" başlıklı bölüm de diğer dikkat çekici başlıklardan biridir. Doğanbaş, Velâyetname'de yer alan şahsiyetlerin tarihi kişilikleri ve diğer inanç grupları ile etkileşimlerini tarihsel kaynaklara dayanarak somutlaştırmıştır. Böylelikle Velâyetname'nin tarihi bir vesika olarak önemine dikkat çekmiştir.

Son başlık olan "Velâyetnâme Hakkında Genel Bir Değerlendirme" başlıklı bölümde Velâyetnâme'nin tasnifi, nüshaları ve bu nüshalar üzerine yapılmış yayınlar detaylı olarak ele alınmıştır. Yine bu bölümde Baba İlyas ve Baba İshak'ın Hacı Bektaş Veli ile olan bağlantısı üzerinde durulmuştur. Velâyetnâme'deki sembolik anlatım ve bu anlatımın nasıl çözümlenmesi gerektiği üzerine düşünceler yine bu bölümde ele alınan konulardandır.

Çalışmanın amacını ifade eden bölüm “Velâyetnâme’nin Sadeleştirilmiş Metni” adıyla okuyucuya sunulmuştur. Velâyetnâme çevirisi yapılırken metnin özgün yapısına olabildiğince sadık kalınmaya çalışılmış ve bu çerçevede, kişiler arasındaki konuşmalar transkripsiyon alfabesi ile diğer bölümler ise sadeleştirilmesi yapılarak verilmiştir. Velâyetnâme’nin manzum olan kısımlarının transkripsiyonu yapılarak içerikleri hakkında dipnotlarla özet açıklamalar yapılmıştır. Ayrıca metinlerde geçen bazı kavram ve terimler hakkında da açıklayıcı bazı bilgilere yer verilmiştir.

Muzaffer Doğanbaş tarafından kaleme alınan bu çalışma, yapısı itibarıyla diğer Velâyetnâme incelemelerinden farklılaşmaktadır. Çalışmanın yaklaşık üçte biri (111 sayfa) Velâyetnâme’nin niteliği, anlamı ve metne dair önemli anlam katmanlarını aydınlatmaya ışık tutacak ipuçlarını içermektedir. Çalışmanın bu niteliği, gelenek içerisinde şekillenmiş Hacı Bektaş Veli Velâyetnâme metninin, geleneğin dışındaki okuyucular tarafından da anlamlı bir bütünlük haline gelmesini elverişli hale getirmiştir. Bununla birlikte yazar tarafından hem Hacı Bektaş Veli hem de ona atfedilen diğer kitapların genel nitelikleri ve değerler sistemi üzerine yapılan bütüncül çıkarımlar, Velâyetnâme’nin kültürel kodlarının çözümlenmesini mümkün kılmıştır. Yazar tarafından ortaya konulan bu çıkarımlar Velâyetnâme’yi kerametler üzerine odaklanan sürrealist bir anlatı kitabının ötesine geçirmiştir. Velayetname sembolik yapısı ve gerçek hayattaki karşılıklarıyla görünür kılınmıştır. Bu bağlamda Muzaffer Doğanbaş’ın çalışması, bugüne kadar yapılmış geleneksel bilimsel inceleme metotları (çeviri; tıpkıbasım, transkripsiyon ve sadeleştirme) yanında metnin bağlamını, şahıs kadrosunun tarihsel gerçekliğini ve metinde yer alan sembolik anlam örgüsünün çözümlenmesini içermesi bakımından farklılaşmıştır. Yazarın metnin anlamını okuyucu ile buluşturmaya yönelik bu çabası, alanyazında önemli ve değerli adımlardan biridir.

